

Kies voor arbeidsvormneutraliteit in nieuw fiscaal pensioenkader

Visser, M.R.; Bollen, A.H.H.

Published in:

PM: Pensioenmagazine

Document version:

Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:

2012

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Visser, M. R., & Bollen, A. H. H. (2012). Kies voor arbeidsvormneutraliteit in nieuw fiscaal pensioenkader. *PM: Pensioenmagazine*, 30(5), 6-11.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright, please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Kies voor arbeidsvormneutraliteit in nieuw fiscaal pensioenkader

In deze bijdrage staat het rapport 'Arbeidsvormneutraal pensioenkader' (ANP-kader) centraal. Dit rapport, dat is opgesteld door de werkgroep ANP onder de vleugels van het CompetenceCentre for Pension Research van de Universiteit van Tilburg, neemt als uitgangspunt dat voor iedereen een gelijke fiscale behandeling van de oudedagsvoorziening heeft te gelden, ongeacht de wijze waarop aan het arbeidsproces wordt deelgenomen. In de loop der tijd zijn tweede en derde pijler zodanig naar elkaar toegegroeid en met elkaar verweven geraakt dat de tijd naar de mening van de werkgroep rijp is voor de invoering van een fiscaal uniforme pensioentekortregeling in een arbeidsvormneutraal pensioenkader.¹

Anouk Bollen (I) en Michael Visser

Dr. A.H.H. Bollen-Vandenboorn is werkzaam bij het Maastricht Centre for Taxation, Maastricht University; mr. drs. M.R. Visser is werkzaam bij het CompetenceCentre for Pension research en het Fiscaal Instituut, Tilburg University

Het Nederlandse stelsel van oudedagsvoorzieningen wordt als robuust betiteld vanwege de financiering en uitvoeringswijzen. De fiscale wetgeving speelt daarin een flankerende, maar belangrijke rol, zowel in de opbouw- als in de uitkeringsfase. Ten aanzien van de fiscale wetgeving heeft de werkgroep zich gericht op de contouren van een fiscaal kader dat past binnen de structuur van de loon- en inkomstenbelasting en dat beter past bij de huidige technische mogelijkheden. De aankomende wijzigingen in het Nederlandse pensioenstelsel zullen niet van invloed zijn op de kern van het voorgestelde fiscale kader, maar slechts wijzigingen van de parameters betreffen, waardoor het arbeidsvormneutrale pensioenkader pensioenakkoord-proof is.²

Dat de fiscale opbouw mogelijkheden voor oudedagsvoorzieningen voor werknemers en ondernemers (meer) gelijk zouden moeten zijn, is al vaker bepleit. Het begrip arbeidsvormneutraal pensioenkader is nog relatief nieuw. Dietvorst en Visser opperden het in 2009 in hun brochure 'Pensioen ZZP-er is niet zo bijzonder'.³ De SER geeft in zijn advies 'ZZP'ers in beeld' uit 2010 aan dat 'de fiscale mogelijkheden voor pensioenopbouw onafhankelijk moeten worden van de soort arbeidsrelatie en dat ondernemers materieel dezelfde mogelijkheden moeten krijgen als werknemers'.⁴ In 2011 wordt een arbeidsvormneutraal pensioenkader in de fiscaliteit uitvoerig geïntroduceerd door de commissie-Kappelle.⁵ Zij verstaat hieronder een fiscaal kader dat zowel in de opbouw- als in de uitkeringsfase voor alle belastingplichtigen gelijk is, ongeacht de wijze waarop wordt, c.q. is deelgenomen in het arbeidsproces. De werkgroep sluit zich hier qua definitie graag bij aan.

Het arbeidsvormneutraal pensioenkader is naar de mening van de werkgroep ANP een onderwerp dat uitnodigt en ook verdient om nader op zijn mogelijkheden te worden onderzocht. Zo is de uitkeringsfase nog relatief onderbelicht gebleven en kan een verdiepingsslag worden gemaakt op bepaalde deelonderwerpen, waaronder het ondernemerspensioen (FOR en pensioenopbouw in eigen beheer). Een wens was ook het arbeidsvormneutrale kader in een bredere fiscale en maatschappelijke context te plaatsen. Gelet op de huidige ontwikkelingen rond het pensioenakkoord en aanpassingen van het Witteveenakkoord is het volgens de werkgroep nu het moment waarop moet worden nagedacht over een ANP-kader en de inbedding daarvan. Behalve deze elementen zijn er nog enkele aspecten die de werkgroep ertoe hebben bewogen het onderwerp verder ter hand te nemen en onder de aandacht te brengen. Ze heeft zich in het rapport op het volgende gericht:

- het in beeld brengen van de verschillen in het fiscale kader tussen pensioen en lijfrente, wat betreft de opbouw- en de uitkeringsfase;
- deze verschillen historisch zo veel mogelijk te verklaren en te beargumenteren;
- te onderzoeken wat de voor- en nadelen zijn als de fiscale regels voor pensioen en lijfrente gelijk zouden zijn;
- te onderzoeken of het fiscaal kader niet zou moeten worden doorontwikkeld en wat de voordelen daarvan zijn.

Het doel is om beleidsmakers te inspireren en te stimuleren om dit onderwerp op te pakken en fiscaal toekomstbestendige wegen in te slaan. Anders dan Starink en Straatman in het vorige nummer van Pensioen Magazine hebben gedaan, heeft de werkgroep zich niet op de fiscale regelingstechniek van het nieuwe Witteveenkader gericht, maar een breder raamwerk willen neerzetten.⁶

■ GEDACHTENLIJN ANP-KADER

In februari jl. heeft de Europese Commissie met het 'Witboek Pensioenen' een agenda voor adequate, veilige en duurzame pensioenen gepresenteerd.⁷ Dit Witboek is een vervolg op het 'Groenboek Pensioenen' uit 2010.⁸ Volgens de Commissie is het basisdoel van de pensioenstelsels om adequate pensioeninkomens te verschaffen en ouderen in staat te stellen een fatsoenlijke levensstandaard en economische onafhankelijkheid te genieten. Pensioenen moeten hierbij maximale steun bieden aan zowel de huidige als de toekomstige gepensioneerde, inclusief de kwetsbare groepen. In dit kader beveelt de Commissie aan om ook de ontwikkeling van aanvullende pensioenspaarregelingen te ondersteunen. Dit kan door de kwaliteit van de financiële producten voor niet aan arbeid gerelateerde, individuele pensioenspaarregelingen, zoals derdepijlerproducten, te verbeteren.

Volgens de werkgroep is het nu het moment waarop moet worden nagedacht over een ANP-kader en de inbedding daarvan

De oudedagsvoorzieningen in Nederland worden gekenmerkt door een levenslange uitkering die voorziet in inkomen en waarbij een afkoopverbod geldt ter waarborging van de verzorgingsgedachte. Een oudedagsvoorziening is voor iedereen van belang, ongeacht de wijze waarop wordt deelgenomen in het arbeidsproces. Door voor een dergelijke oudedagsvoorziening te zorgen, wordt de levensstandaard na de actieve periode beveiligd. Dit is een maatschappelijk belang dat niet alleen in Nederland wordt gekoesterd, maar dus ook wordt onderkend door de Europese Commissie.

De werkgroep is van mening dat pensioen een gedeelde en gezamenlijke verantwoordelijkheid is van het individu, de werkgever en de overheid. Het individu dient eigen verantwoordelijkheid te nemen bij de vorming van zijn oudedagsvoorziening, maar dit neemt niet weg dat de overheid hierin een sturende rol zou moeten hebben.

Internationaal is er waardering voor het Nederlandse pensioenstelsel. Met name de solidariteit, collectiviteit, verplichtstelling en kapitaaldekking van de tweede pijler zijn de in het oog springende elementen. Voor ons land geldt – en de Europese Commissie moedigt dit nu aan – dat moet worden gezocht naar een optimale balans tussen eerste, tweede en derde pijler, waarbij onder andere rekening wordt gehouden met de houdbaarheid van de overheidsfinanciën, budgettaire beheersbaarheid, risicoverdeling tussen werkgever en deelnemers in de pensioenregeling, de solidariteitsgedachte en de verantwoordelijkheidsvraag.

Een oudedagsvoorziening is voor iedereen van belang, ongeacht de wijze waarop wordt deelgenomen in het arbeidsproces

■ DE ROL VAN DE FISCALITEIT

Het doel van de fiscale wetgeving rond pensioen en lijfrente is te komen tot een adequate oudedagsvoor-

- 1 De werkgroep ANP is op eigen initiatief geformeerd en staat onder leiding van prof. dr. G.J.B. Dietvorst; overige leden zijn mr. B.G.J. Schuurman, mr. J.J.E.M. Goetstouwers CPL, M.C.C. van Westing MA, mr. drs. M.R. Visser en dr. A.H.H. Bollen-Vandenboorn. Het definitieve ANP-rapport is naar verwachting eind mei te downloaden via: www.uvt.nl/ccp.
- 2 Denk aan de verhoging van de pensioenrichtleeftijd, het wijzigen van de maximale opbouwpercentages, ambitieniveau, pensioengrondslag en variabiliseringsmogelijkheden.
- 3 Pensioen ZZP'er is niet zo bijzonder! Een inventarisatie van het fiscale en juridische pensioenkader voor zelfstandigen zonder personeel, Universiteit van Tilburg, CompetenceCentre for Pension research 2009, pag. 10.
- 4 Advies zzp'ers in beeld. Een integrale visie op zelfstandigen zonder personeel, SER-advies oktober 2010, 10/04, pag. 83.
- 5 Commissie Fiscale behandeling van oudedagsvoorzieningen: het kan beter, eerlijker, efficiënter en eenvoudiger, Geschriften van de Vereniging voor Belastingwetenschap nr. 242, Kluwer, Deventer, 2011.
- 6 B. Starink, C.N. Straatman, Fiscaal pensioenkader moet op de schop: op naar Witteveen 2.0, Pensioen Magazine 2012/4.
- 7 Witboek Een agenda voor adequate, veilige en duurzame pensioenen, COM(2012)55 final.
- 8 Groenboek Naar adequate, houdbare en zekere Europese pensioenstelsels, COM(2010)365 definitief.

ziening, om daarmee de levensstandaard van de belastingplichtige te beveiligen. De fiscaliteit is een goed instrument om hier sturing aan te geven, hetgeen ook tot uitdrukking komt in de omkeerregel zoals die geldt voor zowel de tweede als de derde pijler. Door voor werknemerspensioen premieaftrek en vrijstelling en voor lijfrente premieaftrek te verlenen, kan de overheid de burger een flinke fiscale stimulans geven. De toepassing van de omkeerregel doet bovendien recht aan het maatschappelijk inkomensbegrip, aangezien alleen belasting wordt geheven over inkomen waarover de belastingplichtige daadwerkelijk kan beschikken.⁹ Immers, de feitelijk genoten pensioenen worden belast en niet een op voorhand berekende aanspraak, die achteraf ook nog eens groter of kleiner kan uitvallen.¹⁰ Ook de Europese Commissie is blijken een Mededeling van 2001 en het Witboek Pensioenen voorstander van een brede toepassing van de omkeerregel, waarbij de fiscale stimulans niet verder hoeft te reiken dan nodig is.¹¹

De werkgroep pleit voor een fiscaal kader, gebaseerd op gelijkheid en uniformiteit: de fiscale regels moeten voor iedereen gelijk zijn. De wijze waarop iemand aan het arbeidsproces deelneemt, mag niet bepalend zijn voor de vraag of, en zo ja, hoeveel en onder welke voorwaarden fiscale pensioenfaciliteiten kunnen worden genoten. De gelijke behandeling dient daarbij te gelden voor zowel de opbouw- als de uitkeringsfase. De werkgroep beziet het thema gelijke behandeling overigens niet zozeer vanuit de juridische optiek, maar meer in fiscale zin. Een werknemer beschikt immers over meer mogelijkheden voor het opbouwen van oudedagsvoorzieningen dan een ondernemer of een zzp'er. Ook ten aanzien van de uitkeringsfase bestaan verschillen die zouden moeten worden weggenomen.

Momenteel dient de derde pijler in veel gevallen slechts ter compensatie van een tekort in de tweede pijler

Veranderende arbeidsmarkt

Het belang van gelijke regels hangt ook samen met maatschappelijke ontwikkelingen en de veranderende arbeidsmarkt met wisselende dienstverbanden, een groeiende groep zzp'ers en toename van een combinatie van arbeidsvormen. Hoewel de werknemers met een vast dienstverband nog altijd de overhand hebben, valt een verschuiving waar te nemen naar een flexibele schil van arbeidsrelaties waarin hetzelfde werk van de 'gewone' werknemer wordt gedaan, maar waarin geen pensioen wordt opgebouwd. Door de vele wisselingen op de arbeidsmarkt ontstaan daarnaast de nodige 'knippen' bij de opbouw van oudedagsvoorzieningen. De toegenomen flexibiliteit en diversiteit op de arbeidsmarkt hebben de onzekerheid

over de fiscale kwalificatie van de arbeidsrelatie vergroot en daarmee ook de onzekerheid over de rechtsgevolgen met betrekking tot de inkomstenbelasting, loonbelasting en premies werknemersverzekeringen.¹² Het is dan ook een maatschappelijk belang dat bij elke arbeidsvorm een adequate pensioenopbouw mogelijk wordt gemaakt.

In het oog springende kenmerken van een fiscaal gelijk pensioenkader zijn met name efficiency, transparantie, eenvoud en rechtvaardigheid. Momenteel dient de derde pijler in veel gevallen slechts ter compensatie van een tekort in de tweede pijler. Dit vindt zijn oorsprong in de invoering van de Brede Herwaardering in 1992. Sindsdien is de hoogte van de lijfrentepremieaftrek zodanig vormgegeven dat deze het pensioentekort in de tweede pijler kan compenseren. Een toegankelijker derde pijler dan de huidige nodigt burgers uit om zelf actie te ondernemen en maatregelen te treffen om de levensstandaard te beveiligen. Het stimuleren daarvan is tevens in het belang van de overheid. Immers, hoe meer iedereen in staat is om financieel voor zichzelf te zorgen, des te kleiner de kans dat op latere leeftijd een beroep op overheidsvoorzieningen als huurtoeslag en bijstand moet worden gedaan. Een ANP-kader dient dan ook toegankelijk en begrijpelijk te zijn.

Ook voor de ondernemer en de dga heeft onverkort te gelden dat de middelen worden afgezonderd en extern ondergebracht

Gelijke voorwaarden

De fiscale wetgeving moet iedereen in staat stellen om onder dezelfde voorwaarden een gefacilieerde oudedagsvoorziening op te bouwen. Niet-nakoming van de regels moet fiscaal worden ontmoedigd, c.q. bestraft. Onbedoeld gebruik, dat wil zeggen het anders afwikkelen van de pensioenaanspraak dan de wetgever heeft beoogd, dient te worden voorkomen. Het toepassen van de omkeerregel ten laste van de algemene (maatschappelijke) middelen rechtvaardigt dat zekerheden worden gesteld ten aanzien van de toekomstige uitkeringen en de daarbij horende belastingopbrengst. Ook op dat punt zou er geen onderscheid moeten zijn tussen de werknemer en de ondernemer/dga.

Dat dit een bewogen onderwerp is, blijkt wel uit de in het rapport opgenomen inventarisatie van voor- en tegenstanders van de FOR en pensioenopbouw in eigen beheer. Een werkelijk gelijke behandeling kan echter alleen met gelijke voorwaarden. Dat betekent dat ook voor de ondernemer en de dga onverkort heeft te gelden dat de middelen worden afgezonderd en extern ondergebracht. Een werknemer heeft immers ook op geen enkele wijze de beschikkingsmacht over zijn pensioengelden.

Door op de afgezonderde middelen de omkeerregel

van toepassing te laten zijn, is het met het oog op de overheidsfinanciën belangrijk dat het budgettaire belang beheersbaar en voorspelbaar is. Met het stellen van grenzen – denk aan pensioenrichtleeftijd, een (maximale) pensioengrondslag en een (maximaal) opbouwpercentage per jaar – wordt de budgettaire beheersbaarheid bevorderd, alsook de fiscale sturing op toekomstige arbeidsparticipatie.

Overzichtelijk en inzichtelijk

Met een ANP-kader kan nauwkeurig worden aangesloten bij een feitelijk pensioentekort, mede gelet op de verschillende arbeidsomstandigheden en -rollen. Een belastingplichtige moet niet alleen makkelijk inzicht kunnen krijgen in zijn eigen pensioensituatie, maar ook op eenvoudige wijze kunnen overzien wat er binnen het fiscale pensioenkader nog aan aanvullende voorzieningen mogelijk is. Hiermee is niet alleen de belastingplichtige geholpen, maar wordt ook het belang van de overheid gediend. Bij een afdoende opbouw van oudedagsvoorzieningen zal immers minder snel een beroep op overheidsvoorzieningen worden gedaan.

Inherent hieraan is dat het fiscale stelsel niet zo gecompliceerd en gedetailleerd mag zijn dat de regels voor belastingplichtigen, pensioenuitvoerders en Belastingdienst moeilijk uitvoerbaar en controleerbaar zijn. Dit zou immers leiden tot hoge uitvoeringskosten en belastingplichtigen kunnen ontmoedigen om ook zelf (aanvullende) voorzieningen voor de oude dag te treffen. Uiteenlopende regels voor verschillende oudedagsvoorzieningen leiden tot hoge uitvoerings-, handhavings- en advieskosten. De werkgroep signaleert een positieve trend in de samenwerking tussen pensioenuitvoerders en overheid als het gaat om een reductie van deze kosten. Denk aan de loonaangifteketen en het Pensioenregister. De werkgroep is van mening dat vereenvoudiging en stroomlijning van de regels van toegevoegde waarde zijn en deze ontwikkeling verder zullen stimuleren.

Ook in de uitkeringsfase moet de belastingplichtige niet worden geconfronteerd met te veel verschillende regels en mogelijkheden

Ook in de uitkeringsfase moet de belastingplichtige niet worden geconfronteerd met te veel verschillende regels en mogelijkheden. De werkgroep ziet niet in waarom een deelnemer in een pensioenregeling andere fiscale regels en mogelijkheden heeft om de uitkeringsfase naar eigen behoefte in te richten dan iemand met een lijfrente. Dit kan de belastingplichtige afschrikken en werkt bovendien hoge advieskosten in de hand. De Belastingdienst kan hier te hulp schieten door de vooringevulde aangifte (VIA) tevens

van pensioeninformatie te voorzien. Sowieso is de digitalisering van pensioeninformatie van groot belang. Wat dat betreft kan het Pensioenregister nog verder worden doorontwikkeld. Te denken valt aan een koppeling met de derde pijler en het bieden van planningstools.¹³ En binnenkort dienen uiteraard ook de consequenties van het Pensioenakkoord te worden gecommuniceerd. Het is goed te zien dat de Europese Commissie in het Witboek Pensioenen het belang van een pensioenregister onderstreept.

■ CONTOUREN VAN EEN ANP-KADER

Het was de werkgroep er niet om te doen om een geheel andere, wellicht betere methodiek te bedenken voor de berekening van de jaarruimte in de derde pijler. Veeleer wilde ze een fiscaal kader creëren waarin de tweede en derde pijler zowel in de opbouw- als in de uitkeringsfase naar elkaar toe groeien of zelfs geheel gelijk worden. Dat betekent niet dat de werkgroep niet heeft nagedacht over een aangepaste berekeningsmethodiek. Deze twee zaken, een arbeidsvormneutraal pensioenkader en een andere berekeningsmethodiek voor de jaarruimte, kunnen echter zowel in onderlinge samenhang als los van elkaar worden gezien. Van belang is dat de werkgroep niet het werk van eerdergenoemde commissie-Kappelle heeft willen overdoen, maar juist met inachtneming van het rapport van die commissie verder onderzoek is gaan doen. Daarbij bespreekt ze een aantal fiscale (digitaliserings)ontwikkelingen en zet ze in op meer gebruik van de technische mogelijkheden. Daarnaast heeft de werkgroep in het rapport andere accenten gelegd. De blauwdruk voor een nieuw fiscaal pensioenstelsel van de commissie-Kappelle is gebaseerd op de systematiek van een middelloonregeling in de tweede pijler. Daarbij verschilt de voorgestelde berekeningswijze van de jaarruimte niet veel van de huidige methode, maar wordt wel uitgegaan van arbeidsvormneutraliteit. Uitgangspunt is dat de jaarruimte wordt gebaseerd op een middelloonregeling met 2,25% opbouw per jaar, ingaande op 65 jaar. De

9 Bijlage bij een reactie op het Groenboek Pensioenen van de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, 11 oktober 2010, kenmerk AV/PB/2010/19981, pag. 9.

10 Studietoelichting belastingstelsel, Continuïteit en vernieuwing. Een visie op het belastingstelsel, Geschriften van de Vereniging voor Belastingwetenschap nr. 241, Kluwer, Deventer, 2010, pag. 44.

11 Mededeling De opheffing van fiscale barrières voor grensoverschrijdende bedrijfspensioenregelingen, 19 april 2001, COM(2001)214 de, Witboek Een agenda voor adequate, veilige en duurzame pensioenen, COM(2012)55 final, pag. 14.

12 Bijlage bij TK 31 814, 2009, nr. 1, Werkt eenvoudig beter? Fiscale definities en consequenties van arbeidsrelaties.

13 Zie ook M.R. Visser, 'Het pensioenregister alsnog wettelijk verankerd in de Pensioenwet', in Verslag van de Interpolis pensioenlezing 2007, via website: www.uvt.nl/ccp; en AFM, 'Visiedocument Pensioenuitvoering', 11 mei 2011, via website: www.afm.nl.

jaarruimte wordt bepaald door 2,25% van de premiegrondslag te vermenigvuldigen met de factor X. Deze factor is de vertaling van de pensioenopbouw in enig jaar naar een fictieve premie. De niet-benutte jaarruimte wordt jaarlijks opgerent en kan tot de pensioendatum alsnog worden benut; ze gaat dus niet verloren. Ook in dit systeem is geen ruimte voor de stakingslijfrente, de FOR en pensioen in eigen beheer.

Nadeel van dit systeem is dat de Belastingdienst de niet-genoten aftrek moet administreren en jaarlijks moet oprenten. Dit neemt niet weg dat dit voorstel een goede stap is op weg naar een eerlijker, rechtvaardiger en efficiënter fiscaal pensioenkader.

Drie delen

Het door onze werkgroep voorgestelde fiscale ANP-kader valt in drie delen uiteen: ten eerste de bepaling van de jaarruimte, vervolgens de voorwaarden in de opbouwfase en ten slotte de voorwaarden in de uitkeringsfase. De werkgroep is van mening dat een belastingplichtige tijdig vóór het indienen van zijn aangifte inkomstenbelasting over de juiste informatie met betrekking tot een eventueel pensioentekort moet beschikken. Hierbij moet het feitelijk pensioentekort als uitgangspunt dienen, waarbij moet kunnen worden voortgebouwd op de bestaande pensioeninfrastructuur. De combinatie van het Pensioenregister en de gegevens waarover de Belastingdienst reeds beschikt, vormt de basis voor het nieuwe fiscale pensioenkader. Daarbij geldt wel dat de in het rapport voorgestelde pensioentekortregeling alleen werkt als de lijfrenteanspraken waarvan de premie in aftrek is gebracht, in het Pensioenregister worden opgenomen. Vanuit het Pensioenregister worden de pensioen- en lijfrentegegevens verstrekt aan de Belastingdienst. Met deze informatie kan de Belastingdienst aangeven hoeveel (extra) geld een belastingplichtige dat jaar opzij kan zetten met toepassing van de omkeerregel. Voordeel voor de belastingplichtige is dat hij de informatie op één centrale plaats kan opvragen, niet zelf meer hoeft te rekenen en bovendien zekerheid vooraf krijgt omtrent de aftrek. Een vraag die tot nader onderzoek uitnodigt, is of de belastingplichtige dit zal zien als een aanbeveling of advies en hierdoor wordt gestimuleerd er gebruik van te maken. De werkgroep is van mening dat de tijd rijp en de techniek voorhanden is voor het bepalen van de jaarruimte aan de hand van de voorgestelde pensioentekortregeling.

De combinatie van het Pensioenregister en de gegevens waarover de Belastingdienst reeds beschikt, vormt de basis voor het nieuwe fiscale pensioenkader

Voor de berekening van de jaarruimte dienen de volgende stappen te worden genomen:

- hoeveel moet er in het desbetreffende jaar tijds-evenredig zijn opgebouwd om het ambitieniveau op de pensioenrichtleeftijd te bereiken? (A)
- hoeveel is er in het jaar van berekening aan AOW, pensioen en lijfrenten opgebouwd? (B)

Als (A) hoger is dan (B), is er een tekort (C). Dit tekort mag in de nog resterende jaren tot de pensioenrichtleeftijd worden opgevuld. In het jaar van berekening mag een premiekoopsom in aftrek worden gebracht. Deze koopsom wordt bepaald door de benodigde koopsom die nodig is om het gehele tekort te dekken, te delen door het resterende aantal jaren tot de pensioenrichtleeftijd.

Inherent aan deze methode is dat de jaarruimte – en dus het bedrag dat in aftrek kan worden gebracht – van jaar tot jaar verandert. Een reserveringsruimte zoals deze thans bestaat, is overbodig, omdat deze opgaat in de nieuwe systematiek. Wordt de jaarruimte in enig jaar niet gebruikt, dan is het tekort een jaar later bij gelijke omstandigheden groter, met als gevolg dat de benodigde premie om dat op te vullen, hoger is.

Een reserveringsruimte zoals deze thans bestaat, is overbodig, omdat deze opgaat in de nieuwe systematiek

■ WEL OF GEEN ANP-KADER?

Je kunt je afvragen waarom er nu per se een arbeidsvormneutraal pensioenkader moet worden ingevoerd. Wegen de argumenten voor invoering zwaarder dan die tegen invoering? Mogelijke argumenten tegen invoering zijn:

- een lijfrente is nu eenmaal iets anders dan een werknemerspensioen. Pensioen wordt veelal gekenmerkt door een verplichting en een werkgever die bijdraagt, terwijl een lijfrente is gebaseerd op vrijwilligheid en eigen verantwoordelijkheid. Vanwege dat andere karakter zou een fiscale (en juridische) gelijke behandeling niet nodig zijn;
- voor ondernemers gelden nu eenmaal andere fiscale spelregels dan voor werknemers. De wetgever heeft er destijds voor gekozen om de financieringsbehoefte te vermengen met de pensioenfaciliteiten voor ondernemers;
- er is weinig noodzaak om tot gelijkstelling over te gaan, omdat het huidige fiscale kader al is uitgekristalliseerd en weinig problemen oplevert. Een nieuw systeem kan bovendien tot overgangsproblematiek leiden.

Vóór invoering van een ANP-kader pleiten de volgende argumenten:

- vanuit de fiscale wetgever bekeken zijn doel en strekking van de oudedagsvoorzieningen in de

tweede en derde pijler gelijk. Het is dan nuttig en logisch om ook de fiscale spelregels gelijk te maken, zowel in de opbouw- als in de uitkeringsfase. De bestaande verschillen zijn grotendeels historisch te verklaren, maar de afgelopen decennia zijn de ontwikkelingen zodanig geweest dat de fiscale kaders naar elkaar toe zijn gegroeid;

- de huidige wet- en regelgeving is voor zowel (beroeps)pensioen als eigenbeheerpensioen, FOR en lijfrenten uitermate gedetailleerd, arbeidsintensief en dus kostbaar. Hoewel invoering van een ANP-kader tot overgangsproblematiek kan leiden, mag dit geen onoverkomelijke hindernis vormen. Wetgeving zou dan immers nooit meer kunnen worden gewijzigd;
- een ontwikkeling waar we niet omheen kunnen, vormen de gewijzigde arbeidsrelaties en de grotere diversiteit daarin. De huidige fiscale kaders zijn daar onvoldoende op toegerust, zeker gelet op de huidige technologische ontwikkelingen (bij de Belastingdienst).

Hoewel invoering van een ANP-kader tot overgangsproblematiek kan leiden, mag dit geen onoverkomelijke hindernis vormen

Na zorgvuldige afweging van genoemde voors en tegens komt de werkgroep tot een pleidooi vóór invoe-

ring van een ANP-kader, waarbij vooral van belang is dat, wat gelijk is, ook gelijk behandeld moet worden. De wenselijkheid van een ANP-kader volgt uit de niet (meer) te rechtvaardigen verschillen en de vereenvoudigingswinst die daarmee kan worden geboekt. Bovendien past een ANP-kader beter bij de huidige, veranderende arbeidsmarkt en technologische mogelijkheden. Een dringende noodzaak om het hele fiscale pensioenkader aan te passen is er niet, maar dat wil niet zeggen dat het niet beter, eerlijker en rechtvaardiger kan. Nederland loopt met haar 'communicerendevatensysteem' voorop in Europa. Door te kiezen voor arbeidsvormneutraliteit in het fiscale kader, blijft het dit de komende tien jaar ook doen.

■ CONCLUSIE

De afgelopen jaren zijn regelmatig voorstellen gedaan voor een nieuw en integraal fiscaal kader voor oudedagsvoorzieningen. In 1992 werd met de Brede Herwaardering een eerste stap gezet naar een koppeling van de tweede en derde pijler. In de aanloop naar de Wet inkomstenbelasting 2001 werd het begrip pensioenparaplu geïntroduceerd. Tot een invulling zoals de wetgever die toen voor ogen stond, is het niet gekomen. De huidige ontwikkelingen op de arbeidsmarkt en de vooruitzichten met betrekking tot de oudedagsvoorzieningen dwingen tot actie. Beleidsmakers worden uitgenodigd om in het geheel van op handen zijnde aanpassingen het fiscale ANP-kader mee te nemen om zo voor iedere belastingplichtige in ieder geval een gelijke fiscale facilitering van zijn oudedagsvoorziening te creëren. ●

SUBSIDIEMEMO 2012

Redactie: Judith Ebbing, Carola Laterveer, Mariken Oelen, Roel de Vrind

Er zijn heel veel subsidies, kredieten en fiscale regelingen. Ze beslaan een brede waaier aan onderwerpen en de beschikbare budgetten variëren van enkele duizenden tot enkele miljoenen euro's. In dit subsidielandschap is het soms moeilijk navigeren. Dit Subsidiememo 2012 is een praktische leidraad voor organisaties die zich verder willen verdiepen in subsidies.

Korte en heldere beschrijvingen van de meest relevante regelingen vullen dit praktische memo, dat werd samengesteld door j4b Nederland.

Kluwer, Deventer 2012

Omvang: 332 pag.'s

Prijs: € 47,80 (incl. btw), abt. € 40,65 (incl. btw)

ISBN 9789013104615

